

sültek a jezsuita rendházak, kollégiumok, iskolák, könyvtárak, nyomdák, amelyeknek vezetését többnyire Rómában tanult, magas képzettségű paptársaira bízta. Pozsony, Nagyszombat, Győr utcáin és terein ekkor jelentek meg a barokk építészet első alkotásai, az ide hívott osztrák és olasz mesterek honosították meg a pompa és dekoráció stílusát, amely a következő két évszázadra jelentős mértékben meghatározta a magyarországi művészet fejlődését. Az új típusú művelődés fellendülése azonban aligha lehetett volna tartós, ha magas szintű egyetemi képzés nem támogatja. Noha Pázmány mind Bécsben, az általa alapított Pázmáneumban, mind a római Collegium Germanicum Hungaricumban számos fiatal teológus kiképzésére teremtett lehetőséget, mindez nem pótolhatta a hazai univerzitás hiányát. Ezért minden erőfeszítése arra irányult, hogy Nagyszombatban egyetemet alapítson. Munkáját siker koronázta: százezer forintos költséggel, 1635. május 12-i alapítólevelével hívta létre azt az intézményt, amely ettől kezdve folyamatosan működött, s állandóan bővülve, gyarapodva, olykor alapjaiban megújulva, mind a mai napig fennáll.

Nem kétséges, hogy Pázmány művelődési, oktatási intézkedéseit vallásos célok su gallták, az általa alapított tanintézetek azonban később – alkalmazkodva az újabb kor követelményeihez – minden egyéb tudományt beengedtek falaik közé, s évszázadokra a magyar nemzeti kultúrát gyarapították. Noha alkotásai – vitairatai és prédikációi csakúgy, mint az általa létrehozott tanintézetek vagy politikai elvei – elsősorban vallása érdekében születtek meg, végül is egyetemes nemzeti értékek hordozóivá lettek, egyfajta kísérletet jelentettek a megmaradásra és felemelkedésre „a magyar romlásnak századában”. Pázmány sok tekintetben kortársai fölé magasodott, de talán leginkább azzal, hogy a szűkebb felekezeti érdekeket tágabb összefüggésrendszerbe tudta ágyazni, s az egyházi és a nemzeti szempontok egymást kiegészítve, egymással harmóniába rendeződve jelentek meg eszmevilágában. Mindez arra figyelmeztet, hogy benne nem csupán a katolicizmus tisztelheti kiemelkedő hatású vezető személyiségét, hanem a magyar történelem és művelődés egészének is számon kell tartania az általa létrehozott eszmei és művészi értékeket. A Pázmány-művekben leírt „hímes szók” és „erős valóságok” hű tükröi, olykor művészivé emelt vetületei a korabeli magyarság helyzetének; általuk irodalmunk, politikai gondolkodásunk, művészetünk és oktatásügyünk története egyaránt gazdagodott. Ha történelmünk a későbbiekben nem is haladt mindenben az általa elképzelt úton, egy bizonyos: „a bölcsességek és tudományok gyökereztetése” terén Pázmányt méltán állíthatjuk múltunk legnagyobbjaival egy sorba.

Számunk szerzői

Belon Gellért pécsi segédpüspök, plébános Jánoshalmán

Szendi József veszprémi megyéspüspök

Bitskey István egyetemi tanár, KLTE Debrecen

Vető Miklós egyetemi professzor, Rennes, Franciaország

Gyökössy Endre ny. református lelkész

Kereszty Rókus cisztercita, egyetemi tanár, Dallas

Antoine Gemayel a libanoni Katolikus Információs Központ igazgatója